

De briefwisseling tussen Franklin Engeln en Philippe Vandenberg

18.11.2022 – 15.01.2023

NL

In de winter van 1986 richt kunstenaar Franklin Engeln (°1956) zijn eerste brief aan schilder Philippe Vandenberg (1952–2009). Wat volgt is een even bloeiende als kortstondige uitwisseling. De twee kunstenaars leren elkaar kennen in de galerie van Richard Foncke, die sinds 1967 in Gent actief was en veel aanzien in lokale kunstkringen genoot. Vandenberg woont en werkt ook in Gent ten tijde van de briefwisseling, Engeln in Antwerpen. De correspondentie tussen beide kunstenaars in deze periode vormt het uitgangspunt van de publicatie **Brieven (1986–87) – Philippe Vandenberg & Franklin Engeln**, uitgegeven door Posture Editions. De tentoonstelling in Convent vloeit voort uit de publicatie, waarbij een aantal schilderijen en werken op papier, die een duidelijke link met de briefwisseling hebben, werden geselecteerd. De intieme correspondentie brengt nieuwe inzichten aan het licht over de moeilijk te vatten artistieke geest van Vandenberg en biedt een inkijk in het weinig gekende werk van Engeln. Ze schrijven over uiteenlopende onderwerpen: hun inspiratiebronnen, werkproces, tentoonstellingen die ze bezoeken en perikelen met galeries.

Philippe Vandenberg start zijn carrière nadat hij de opleiding schilderkunst aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Gent in 1976 afgerond heeft. Zijn werk wordt al snel nationaal en internationaal opgepikt. Vanaf 1983 raakt hij verbonden aan de Richard Foncke Gallery, nadat de galeriehouder zijn werk ontdekt tijdens een groepstentoonstelling. Vandenberg maakt gedurende deze periode voornamelijk grote, kleurrijke schilderijen met rudimentair weergegeven figuren. In de late jaren '80 maakt zijn werk een artistieke transitie door. Hij ontwikkelt een fascinatie voor graffiti en cartoons, wat resulteert in een verschuiving van de iconografie. Verder hecht de kunstenaar steeds meer belang aan politieke en maatschappelijke thema's. Doorheen zijn leven wisselt hij regelmatig van stijl, gaande van figuratief, expressivistisch geïnspireerd werk tot veel meer abstract werk.

Franklin Engeln begint reeds in zijn tienerjaren met schilderen, een praktijk die hij voortzet tijdens zijn studies aan het Hoger Instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde in Gent. In die periode leert hij

Richard Foncke kennen, naast wiens galerie zijn studentenkot zich bevindt. In 1982 krijgt Engeln er op 26-jarige leeftijd zijn eerste solotentoonstelling. Hij werkt in verschillende media – tekenkunst, schilderkunst, installatie en taal. Zijn werk wordt gekarakteriseerd als constructivistisch figuratief, speels, kleurrijk, organisch, maar tegelijkertijd met een soort archaische, klassieke uitstraling. De kunstenaar creëert een spanning tussen verschillende beeldende elementen, die hij ook wel 'tekens' noemt.

Om de artistieke ontwikkeling van zijn collega te ondersteunen kocht Philippe Vandenberg de collage **Fire to Love** van Franklin Engeln op diens tentoonstelling *Prospect 3* in De Gele Zaal te Gent in 1986. Oorspronkelijk maakte het werk deel uit van een drieluik, maar de twee andere collages zijn op dit moment onvindbaar. Een drieluik dat wel nog intact is, bestaat uit de drie schilderijen **Mizon**, **Sfinka** en **Toumbey**. De werken zijn een goed voorbeeld van zijn "Engeln-taal": een enigmatische beeldtaal waarvan de kunstenaar de interpretatie open laat. Taal en poëzie vormen sleutelwoorden in zijn artistieke praktijk, net als zuivering. Hij zoekt naar wat voor hem de essentie vormt, om deze vervolgens in een visueel tafereel om te zetten. Poëzie is eveneens belangrijk voor Vandenberg. Beide kunstenaars reflecteren over hun artistieke praktijk door middel van de brieven, als voortzetting van hun gesprekken op atelier. Daarin gaat het onder meer over hun inspiratiebronnen, en halen ze bij gelegenheid intieme, persoonlijke onderwerpen aan zoals erotiek en seksualiteit. In één van deze passages verwijst Vandenberg naar de boeken van de Franse schrijver en dichter Jean Genet. Het schilderij **De vreesaanjagende leegte van de domheid** is overigens vernoemd naar een citaat van Genet uit zijn boek *Querelle de Brest* (1953).

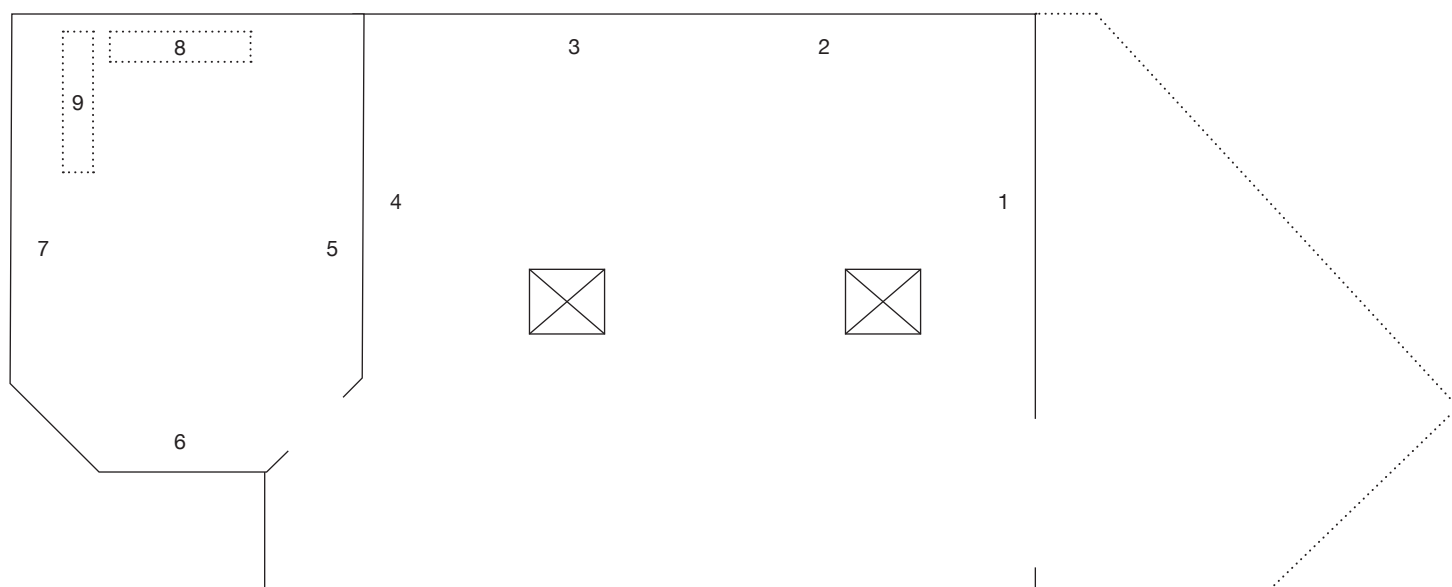
De twee bevriende kunstenaars drukken ook dikwijls hun ongenoegen uit over de kunstwereld. De kritiek van Vandenberg richt zich voornamelijk op de zogenoemde "selectieheren", i.e. galeriehouders en organisatoren van grote institutionele tentoonstellingen. Gemotiveerd door machtswellust, beschouwen ze kunst als iets commercieels, populairs en generieks. Als voorbeeld

haalt hij de Gentse conservator van het Museum van Hedendaagse Kunst, Jan Hoet, aan. Zo was Vandenberg's **Schilderij** in 1987 te zien op de door Hoet gecureerde expo *Kunst-Zicht: Aangezicht tot aangezicht* in het studentenrestaurant van de Universiteit Gent in de Overpoort. In zijn brief aan Engeln klaagt Vandenberg over studenten die het werk moedwillig beschadigen, door er bijvoorbeeld mayonaise naar te gooien.

Opvallend is dat Vandenberg op het einde van sommige brieven een tekening toevoegt in potlood of pen. Het is duidelijk dat het contact met Engeln inspirerend werkt voor hem. De stijl van dergelijke tekeningen komt overigens overeen met schetsen in zijn persoonlijke tekenblokken, die abstraherende figuren uit ruw getrokken lijnen afbeelden.

Dankzij de correspondentie komt nieuwe informatie aan het licht over de Gentse kunstscene in 1986–87, weergegeven door de ogen van twee kunstenaars. Ze weerspiegelen de verhouding tussen kunstenaar, kunstwereld en kunstmarkt op ongefilterde wijze. De worsteling met de kunstenaarscarrière, aanvaarding in de kunstwereld en interesse voor elkaars werk zijn regelmatig terugkerende onderwerpen. Tot slot doen de brieven nadenken over traagheid, vertrouwelijkheid en uitwisseling in het kader van de intellectuele, romantische en artistieke gedachtewereld van de kunstenaar.

Sofie Frederix

1) Brochure voor de tentoonstelling *Prospect 3* (1986) in de Gele Zaal, Gent met drieluik van Franklin Engeln *Face of Love*, *Fight for Love* en *Fire to Love* Archief Franklin Engeln

2) Franklin Engeln, *Fire to Love*, 1986. Collage op golfkarton, potlood en houtskool op papier, 220 × 190 cm. Philippe Vandenberg Foundation *Maakt deel uit van een drieluik, de twee andere collages zijn (op dit moment) onvindbaar.*

3) Philippe Vandenberg, *De vreesaanjagende leegte van de domheid*, 1987. Olieverf op doek, 206 × 206 cm. Collectie Rik en Yvette Van Quickenborne-Oushoorn

4) Philippe Vandenberg, *Schilderij*, 1984. Olieverf op doek, 200 × 200 cm. Privécollectie, langdurige bruikleen S.M.A.K.

5) Franklin Engeln, *Mizon*, 1988. Olieverf op doek, 150 × 150 cm. Collectie Fernand Vanoutryve

6) Franklin Engeln, *Sfinka*, 1988. Olieverf op doek, 150 × 150 cm. Collectie Fernand Vanoutryve

7) Franklin Engeln, *Toumbey*, 1988. Olieverf op doek, 150 × 150 cm. Collectie Fernand Vanoutryve

8) Philippe Vandenberg, *Tekenboek zonder titel*, 1986. Potlood op papier, 42 × 56 cm. Philippe Vandenberg Foundation

9) Philippe Vandenberg, *Tekenboek zonder titel*, 1987. Potlood op papier, 56 × 42 cm. Philippe Vandenberg Foundation

De briefwisseling tussen Franklin Engeln en Philippe Vandenberg, samengesteld door Sofie Frederix, kadert in het meerjarig onderzoeksproject *Gent, speelveld van de beeldende kunst (1957–1987)* (KASK & Conservatorium (HOGENT–Howest)) van Godart Bakkers, Koen Brams, Wouter De Vleeschouwer, Sofie Frederix en Naninga Lens.

Veel dank aan Franklin Engeln, Johannes Muselaers (Philippe Vandenberg Foundation), Sofie Frederix, de bruikleengevers, Posture Editions, Tom Berden (TB Engineering), Koen Brams, Godart Bakkers, Nathan Dujardin, Jan De Poorter, Maya De Martin Fabbro & Pauline Scharmann.

Met de steun van KASK & Conservatorium (HOGENT–Howest), Stad Gent & Duvel Moortgat.